

KAREN — EN ASKØPIGE

Af R. K. NIELSEN

*Hun strøede smil og venlige ord
på sin vandring på jord.*

*- Derfor nu mindernes blomster gror
så bly og stille i hendes spor.*

R. K. N.

Karen blev født på Askø — Smaalands havets lille perle — i året 1897, og hendes barndomstid her faldt i årene, da en stærk åndelig vækkelse gik over øen. Det var i disse år et lille ret isoleret øsamfund, og store dage var det, når man blev roet ud til sejlrenden for at blive taget om bord på rutebåden og sejle med denne til Bandholm — måske så endda herfra at tage den lange jernbanerejse over Maglemer ind til Maribo for dér at gøre indkøb af de ting, købmanden på Askø ikke turde binde an med — folk, der ude fra enkelte gange besøgte Askø, kaldte man ret og slet »aflandsfolk« og kunne med et halvt øje se, at det ikke var indfødte Askøboere.

Hjemmet var et småkårshjem, et landsbyhåndværkerhjem, hvortil der hørte et lille dyrket vænge af gamle gårdtomter fra udskiftningstiden. Bedstefaderen havde været sømand og faret viden om i sejskibenes tid, som så mange af øens unge havde haft for skik, før de giftede sig og satte bo på fødeøen. Hvert forår drog han afsted med sit søskrin, sin køjesæk med sine af søluften lidt tunge dyner, for så mod vinter at vende hjem for at tærsk rugen fra det lille vænge med sin plejl på sin lille lo og ellers ordne lidt ved hjemmet, til isen atter brød op. Karen huskede ham dog kun som ældre, da han sad i sin lille aftægtsstue med de vægfaste alkover og bødede sejl for øens fiskere.

Karens fader havde været syg som barn og fået en hofteskade til gene for hele livet. Han du'r kun til at

blive skrædder, blev der sagt, og så kom han i lære. Helst ville han have været snedker; men det mente man ikke, han egnede sig til med en svag hofte. Om han så havde kræfter til at grave tørv i mesterens mose, tænkte man ikke så meget på. Men det kunne en mester altså sætte sin lærling til i de dage — og Karens far blev altså også som ung sendt ud i mesterens tørvemose.

Men faget fik han da lært, overtog faderens hus, satte bo og giftede sig; og her kom så Karen, vor Askøpige, ind i billedet sammen med 6 søskende. Men øen var jo kun lille og kundekredsen derefter, så da lønnen — 10 kr. for en klædning — også selv efter tiderne var ringe, blev det kun til dagen og vejen. Og havde der ikke været en god bedstefar og bedstemor på en lille gård i Kone - Mage, havde det vel endda blevet småt nok.

Men her i det lille stråtækte hus med bindingsværkstavl og små ruder i de små, lavloftede stuer trissede altså Karen rundt — i mors lille køkken og om fars presseovn og skrædderbord — mest frigjort var man måske i farfars stue, hvor søskendeflokken ofte fik lov at lege, og hvor der ingen fine klædninger var, som ikke godt tålte for mange måske ikke altid helt rene små fingre — nej, farfars stue var dejlig, når sneen fæg derude, og alkoven var lun med dejlig rughalm i bunden. Stuen havde hele to af disse lukkede alkover — farfar sov i den ene, og den anden var overladt børnebørnene; og her sov til tider fire — tre på langs og en på tværs ved fodenden — så det var en lun rede. Skete det, at lille Karen eller en af de andre fik ondt i tænderne og klynkede, stod gamle farfar ud af sin lune seng, tændte tællelyset for at finde en lille klud, som så blev vædet med et par dråber brændevin fra det lille forråd i vråskabet — som regel dulmede det smerten lidt, lagt ved tanden.

Var isen sikker, var det store gadekær tumblepladsen for børneflokkene. Kun enkelte havde skøjter, og langt de fleste måtte nøjes med »at glide på is«, som man kaldte det, og med den fart, et par blankslidte hverdagstræsko kunne opnå. Påklædning var for Karens vedkommende

og andre piger fra små hjem i de dage: et korsklæde om overkroppen, hovedtørklæde og uldne strikkede vanter. Sko kendte man ikke meget til. Vejene ved vintertid egnede sig heller ikke for sko i de dage, hvor det ofte var mudder og pløre over det hele, så der var kun brug for sko, om man skulle i kirke eller med mor på indkøb i Maribo. Hvert barn havde heller ikke sine egne sko; men jævnaldrende søskende måtte klare sig med ét par og kunne derfor kun komme med til Maribo på indkøb på skift, når skoene var ledige. Men det tog man som en selvfølge, og Karen glædede sig, som kun et barn kan glæde sig, når den store dag kom, og det var hendes tur til skoene og Maribobesøg.

Mange minder fra lyse, lune sommerdage fik Karen også med sig ud i livet. Minde fra dage i leg med søskende bag det tangsatte stengærde om det lille dyrkede vænge derhjemme. Her kunne landbolivet leges — det liv, man her på den lille ø havde så nær på livet. Her lavedes små stalde med pinde som heste og køer — ja, og tør tang pillet ud mellem digets store sten som foder og strøelse. Og på den flade fremspringende sten — vel en tærskelsten fra en af de udflyttede gårde — kunne pigerne dække det festligste bord for ventede gæster, hvor servicet var spraglede skår, hvorpå ageren var så rig fra tiden, da den var øsamfundets boplads.

Kundskaber tilstrækkelige for en jævn Askøpige nemmede Karen også i den toklassede skole hos den gamle degn — ja, selv aftenklokken i den lille økirke lærte hun at mestre, når far havde travlt med at få en jakke syet

Karen.

færdig — men julefesten ude i Kone - Mage hos bedstemor var vel et af de kæreste barneminder, der aldrig blegnede, selv mange år efter og langt fra Danmarks strande og Askø.

Men også sorgløse barneår får jo ende — ofte alt for hurtigt. Og en dag efter konfirmationen måtte Karen drage fra øen ud til tjeneste blandt aflandsfolkene og selv prøve at stå på egne ben. Pigepladserne på Askø var kun få, så man måtte ud. Og en vårdag drog hun med damperen ud fra den lille havn med sine få klæder i bedstefars gamle søskrin (skibskiste). På damperen smilede man lidt ad denne for en ung pige lidt usædvanlige brugs-genstand; men den måtte gøre sin nytte, til Karen langt senere fik sparet så mange penge sammen, at hun kunne købe sig en kommode, hvad der i de dage var enhver stræbsom ung piges ønskedrøm — ja, og til en cykel skulle der da også spares sammen, hvad tog tid med de små lønninger, tiden kunne byde en ung pige. Men så var erhververglæden så meget des større, når det endelig lykkedes.

Karens første pladser var på Langeland, hvor det endnu krævedes, at pigerne foruden det indendørs kvindearbejde også skulle deltage i meget udendørs arbejde. Der skulle malkes, graves have, bindes korn, hjælpes med ved tærskning og meget andet.

Karen var ikke ked af livet på landet, men ville dog gerne dygtiggøres og lære noget mere; og ved en forstående landmands hjælp lykkedes det hende at få et højskoleophold, der senere gav hende mulighed for at søge kokkepigeplads i et større byhjem, hvor hun faldt så godt til, at det blev en tjeneste på 6 år. Siden fik hun lyst til at prøve København; men her følte hun sig slet ikke hjemme som i den lille lollandske provinsby eller på landet, hvor hun havde trådt sine barnesko. Juleaften derinde glemte hun i hvert fald aldrig. Herskabet var budt ud, og hun sad ene i det store hus, og i spisekammeret var kun brød, smør og en skive leverpostej. Den aften græd Karen, og tankerne gik til Askø til mor-

mors lune stue og hyggelige julefest, hvor der intet havde manglet — ej heller hjertevarme.

Fra København gik Karens livsvej nu helt til Canada, hvor hendes ene søster boede, og denne havde bedt Karen komme did, da hun følte sig så ene i det fremmede; og Karens store, gode hjerte, der helst ville sprede solskin, kunne ikke sige nej. Hun sagde Danmark og sine kære farvel og rejste — mor så hun ikke mere. — Livet derovre blev dog ingenlunde lettere end i Danmark, da man også dér måtte kæmpe sin kamp for det daglige brød. Og var høsten på de ny opdyrkede prærier ringe, var farmeren fattig og pigelønnen dalende. Sproget kom hun snart efter, men måtte begynde som bondepige igen, kun under helt ukendte former, og tanken gik ofte til Danmark og Askø. Når hun sad og malkede farmerens ko, og imens gennem sprækker i husvæggen kunne se ud over den sneklædte gnistrende præriemark, gyste hun og mindedes de lune danske stalde med fugtig em og hyggeligt gumlende køer — mindedes måske også, at hun dagen før havde set det dejlige svinehoved af den nyslagtede gris smidt ud til præriens vilde dyr som ubrugeligt ragelse — ja, så længtes hun efter mors lækre julesylte derhjemme i det lave Askøhus.

Skulle farmeren en enkelt gang i vinterens løb til byen på indkøb, og hans slæde forspændt kørehesten i strygende fart over mark og prærie søgte den nærmeste vej mod staden med farmeren selv som kusk, mens hans kone og Karen sad vel indpakket i skind og tæpper og dybt gemt i halmen bag i slæden, ja, så gik tankerne ofte tilbage til den lune halm i morfars vogn eller slæde, når han hentede familien til besøg hos bedstemor på Kone - Mage, og hun selv og flere indsvøbt i sjaler og lignende lå godt gemt bagi i halmen.

Var de så vel hjemme igen i det lune farmerhus, hvor fyret brændte dag og nat, og hun så fra sit kammers vindue, før hun lagde sig, skuede ud i den frostklare canadiske vinternat, og dér blev de løsgående plovheste var med pelsen hvid af rim søgende lidt læ for vinden mod

husmuren — eller væggen, der oftest var af træ, som var lunere end stenmur — ja, så ville tankerne absolut hjem til farfars lune alkove under det lave stråtag. Alkoven, hvor de engang sov fire søskende — tre på langs og en på tværs — og i drømme levedes det hele om igen.

Men årene gik — også for Askøpigen i det fremmede. Hendes Canadaophold blev til hele ni år, før kufferten pakkedes, og kursen atter gik mod Danmark og de kære, og nu for at blive der; bygge og bo og få et hjem — dog ikke på Askø, men på Lolland — ikke som Askøpige, men ved sin mands side. Brevet var kommet, der var ventet så længe, at nu kunne det ske, og så vendte Karen hjem og fik sit eget hjem — vel kun beskedent, men dog et hjem, hvor kærlighed gjorde det lyst og venligt, selv om sygdom og tunge dage kastede slagskygger over livsvejen — kærligheden og en fast tro på Gud blev kraften, der bar, til livslyset slukkedes.

Ja, da denne lille livsskildring er kaldt »En Askøpige«, skulle vi vel standse her og ikke fortsætte med skildring af en jævn mands kone fra Lolland. Nej, men lad os dog blot til slut sige, at denne jævne, beskedne Askøpige, ud af et rigt ungdomslivs erfaring og af et ædelt hjerte, fik lov til i mange år at kaste solstrejf over sin elskede mands ofte lidt knudrede livsbane — lette ham byrderne og kalde smilet frem i det lille hjem — og hvor mange kvinder når vel mere?

Nu nytter det ikke at søge efter navnet Karen i Askø kirkebog — ej heller i én fra Lolland. Karen var navnet, hun kun kaldtes af sin mand.

Han sagde: »Min mormor hed Karen. Min farmor hed Karen. Og da jeg drømte min ungdoms lyse drømme, hed min prinsesse altid Karen — derfor vil jeg også have lov at kalde dig for Karen, når vi er ene — min Askøpige«.